

Inhoud

Deel 1 Spelling

- 1 De grondbeginselen van de Nederlandse spelling 23**
- 1.1 Verschil tussen klank en letter 23
- 1.2 De hoofdregels 24
 - 1.2.1 *De regel van de beschaafde uitspraak (1)* 24
 - 1.2.2 *De regels van de gelijkvormigheid (2) en overeenkomst (3)* 24
 - 1.2.3 *De regel van de etymologie (4)* 25
- 1.3 De interactie tussen de regels 25
- 1.4 Het belang van de regel van de etymologie 26
- 1.5 Alle basisregels in ***hij houdt*** 27
- 1.6 Hoe consequent is de Nederlandse spelling? 27
- 1.7 Bijzondere spellingregels 29

- 2 De werkwoordsvormen 30**
- 2.1 De stam van het werkwoord 30
- 2.2 De tegenwoordige tijd 30
- 2.3 De verleden tijd 32
- 2.4 Het voltooid deelwoord 34
- 2.5 Het voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord 35
- 2.6 Werkwoorden waarvan het voltooid deelwoord niet gevormd wordt met het voorvoegsel ***ge-*** 36
- 2.7 Gebiedende wijs (imperatief) 37
- 2.8 De aanvoegende wijs 37
- 2.9 Engelse werkwoorden in de Nederlandse taal 38

- 3 Het zelfstandig naamwoord 42**
- 3.1 Meervouden op ***-eren*** 42
- 3.2 Meervouden op ***-s*** 42
- 3.3 Meervouden op ***-en*** 44
 - 3.3.1 *Woorden op -ee* 44
 - 3.3.2 *Woorden op -ie* 44
 - 3.3.3 *Woorden op -f* 45
 - 3.3.4 *Woorden op -s* 46
 - 3.3.5 *Woorden op -ik, -es, -et of -el* 46
 - 3.3.6 *Woorden op onbeklemtoond -is of -us* 48
- 3.4 Woorden op ***-man*** 48
 - 3.4.1 *Het meervoud wordt -lieden* 49
 - 3.4.2 *Het meervoud kan zowel -lieden als -lui zijn* 49

- 3.4.3 *Het meervoud is -mannen (maar soms ook -lieden of -lui)* 49
- 3.5 Aan Latijn ontleende woorden 50
- 3.6 Woorden van Italiaanse afkomst op **-o** 51
- 3.7 Onregelmatige meervouden 51
 - 3.7.1 *Woorden op -u en -eu* 51
 - 3.7.2 *Andere leenwoorden* 51
- 3.8 Woorden met verschillende meervoudsvormen met betekenisverschil 52
- 3.9 **De** of **het**? 53
 - 3.9.1 *Stofnamen* 54
 - 3.9.2 *Niet-stofnamen* 54
- 3.10 Zelfstandige naamwoorden die met betekenisverschil kunnen optreden als **de**-woord en als **het**-woord 55
- 3.11 Hoe verwijzen we naar zelfstandige naamwoorden? 57

- 4 Het bijvoeglijk naamwoord** 60
 - 4.1 Vergrotende en overtreffende trappen van vergelijking 60
 - 4.2 Onregelmatige trappen van vergelijking 60
 - 4.3 Samengestelde bijvoeglijke naamwoorden 61
 - 4.4 Omschrijvingen met **meer** of **meest** 62
 - 4.5 Verbuiging van attributief gebruikte bijvoeglijke naamwoorden 63
 - 4.6 Verbuiging van attributief gebruikte bijvoeglijke naamwoorden die nevensgeschikt verbonden zijn 63
 - 4.7 Verbuigingsproblemen bij attributief gebruikte bijvoeglijke naamwoorden 65
 - 4.7.1 *Bij zelfstandig-naamwoordsgroepen die als een eenheid beschouwd kunnen worden* 65
 - 4.7.2 *Een groot dichter of een grote dichter?* 66
 - 4.7.3 *Andere onverbogen bijvoeglijke naamwoorden die attributief gebruikt zijn* 67
 - 4.8 **Onkies – onkiese** 67
 - 4.9 Bijvoeglijke naamwoorden met het achtervoegsel **-lijk** 68

- 5 Het aaneenschrijven van woorden** 71
 - 5.1 Samenstellingen 71
 - 5.1.1 *Eerstejaars student of eerstejaarsstudent?* 73
 - 5.1.2 *Maximum uitkering of maximumuitkering?* 73
 - 5.1.3 *Rechter buurman of rechterbuurman?* 73
 - 5.2 Getallen 74
 - 5.2.1 *Beneden de honderd* 74
 - 5.2.2 *Boven de honderd* 74
 - 5.2.3 *Rangtelwoorden* 75
 - 5.2.4 *Met half en met maal* 75
 - 5.2.5 *Breuken* 75
 - 5.3 Aardrijkskundige eigennamen 76
 - 5.4 Voornaamwoordelijke bijwoorden 76
 - 5.5 Van werkwoorden afgeleide zelfstandige naamwoorden 78

- 5.6 Scheidbaar samengestelde werkwoorden 79
- 5.7 Samengestelde bijvoeglijke naamwoorden 80
- 5.8 *De zelfde* of *dezelfde*? 80
- 5.9 Met betekenisverschil 81

- 6 Het trema 83**
 - 6.1 Waarom een trema? 83
 - 6.2 Woorden op *-ie* 84
 - 6.3 Wanneer een koppelteken? Wanneer een trema? 85
 - 6.4 Wat te doen met het trema bij afbreking? 86

- 7 De apostrof 87**
 - 7.1 Het nut van de apostrof 87
 - 7.2 Namen van bedrijven: *Van Nelle's koffie* 89

- 8 Het vervangingsteken of -streepje 90**
 - 8.1 Het nut van het vervangingsstreepje 90
 - 8.2 Samentrekking of samenstelling? 91
 - 8.3 Het vervangingsstreepje en afbreken 91

- 9 Het koppelteken 92**
 - 9.1 Het nut van het koppelteken 92
 - 9.2 Samenstellingen van Engelse en Nederlandse woorden 99
 - 9.3 Koppelteken en afbreken 100
 - 9.4 Een deel van de samenstelling staat tussen haakjes 100

- 10 Hoofdletters 101**
 - 10.1 Welke woorden schrijven we met hoofdletters? 101
 - 10.2 Twijfelgevallen 105

- 11 Verkleinwoorden 106**
 - 11.1 Wat zijn verkleinwoorden? 106
 - 11.2 Woorden op *-a, -o, -u, -i, -ir, -ine, -ee, -er* of *-é, -eau, -ot, -aud* en *-ard* 106
 - 11.3 Woorden op *-ing* 108
 - 11.4 Woorden op *-y* 108
 - 11.5 Verkleinvormen en afbreken 109
 - 11.6 Onregelmatige verkleinvormen 109
 - 11.7 Engelse leenwoorden 110

- 12 Naamvals vormen 111**
 - 12.1 De tweede naamval 111
 - 12.2 De tweedenaamvals vormen *der, wier, des, wiens* en *diens* 111
 - 12.3 Oude naamvals vormen 112
 - 12.3.1 *Geschiedenis* 112
 - 12.3.2 *Bijvoeglijke naamwoorden in oude naamvals vormen* 113
 - 12.3.3 *Ontsporingen* 114
 - 12.4 Uitdrukkingen met oude naamvals vormen 114
 - 12.5 *U beider belang* of *uw beider belang*? 121

- 13 Alle(n)? Sommige(n)?** 122
- 13.1 Wanneer *alle*, wanneer *allen*? 122
- 13.2 Bijvoeglijk of zelfstandig gebruikt? 122
- 13.3 Problemen 123
- 14 Tussenklanken in samenstellingen** 124
- 14.1 De tussenklank *-s-* 124
- 14.2 Problemen 124
- 14.3 De tussenklank *-e-* 125
- 14.4 Samenstellingen waarvan het eerste lid op *-en* eindigt 127
- 14.5 De tussenklanken *-s-* en *-e(n)-* in afleidingen 127
- 15 De leestekens** 129
- 15.1 De functie van leestekens 129
- 15.2 De punt 120
- 15.2.1 *De punt bij afkortingen* 129
- 15.2.2 *Afkortingen zonder punt(en)* 130
- 15.2.3 *Namen van schooltypen* 131
- 15.3 Aanhalingstekens 131
- 15.3.1 *Ironisch gebruikte woorden* 132
- 15.3.2 *Woorden in zelfnoemfunctie* 132
- 15.3.3 *Woordkeuze van anderen* 133
- 15.4 De dubbele punt 133
- 15.5 De komma 134
- 15.5.1 *De opsomming* 134
- 15.5.2 *De bijstelling* 134
- 15.5.3 *Aangesproken persoon* 135
- 15.5.4 *Interjectie (tussenwerpsel)* 135
- 15.5.5 *Niet-bijvoeglijke bijzinnen* 136
- 15.5.6 *Bijvoeglijke bijzinnen* 137
- 15.5.7 *Komma's en aanhalingstekens* 139
- 15.6 De puntkomma 139
- 15.7 Het vraagteken 140
- 15.8 Het uitroepteken 141
- 15.8.1 *Het uitroepteken in combinatie met aanhalingstekens en vraagtekens* 141
- 15.9 Het beletselteken 142
- 15.10 Gedachtenstreepjes 143
- 15.11 Haakjes 143
- 15.12 Accent 143
- 16 Het afbreken van woorden** 145
- 16.1 Afbreken van niet-bastaardwoorden 145
- 16.2 Afbreken van bastaardwoorden 146
- 17 Afkortingen** 148
- 17.1 Typen afkortingen 148
- 17.2 Afkortingen en punten 148

- 17.3 Afkortingen en hoofdletters 149
- 17.4 Afkortingen van Latijnse woorden 150
- 17.5 Dagen van de week 151
- 17.6 Maanden 151
- 17.7 Namen van schooltypen 151
- 17.8 Afkortingen met Duitse komma's 151
- 17.9 Gebruik zo weinig mogelijk afkortingen 151

Deel 2 Stijlverschijnselen

- 18 Discongruentie** 155
 - 18.1 Wat is discongruentie? 155
 - 18.2 Congruentieprobleem 1: het meewerkend voorwerp wordt als onderwerp gevoeld 156
 - 18.3 Congruentieprobleem 2: het onderwerp is een collectief 158
 - 18.4 Congruentieprobleem 3: namen van landen en instellingen die naar de vorm meervoudig zijn 160
 - 18.5 Congruentieprobleem 4: *en ... en, zowel ... als* enzovoort 162
 - 18.6 Congruentieprobleem 5: *een van de meisjes* 164
 - 18.7 Congruentieprobleem 6: bijvoeglijke bijzinnen waarin een betrekkelijk voornaamwoord onderwerp is 164
 - 18.8 Congruentieprobleem 7: woorden in zelfnoemfunctie en namen van boeken, toneelstukken en tijdschriften die in het meervoud staan 165
 - 18.9 Congruentieprobleem 8: congruentie bij onderwerpen die bestaan uit twee of meer nevenschikte substantieven 165
 - 18.10 Congruentieprobleem 9: *meer dan één* 166
 - 18.11 Congruentieprobleem 10: rekenkundige bewerkingen en breuken 166
- 19 Inversie** 167
 - 19.1 Wat is inversie? 167
 - 19.2 Inversie in zinnen die door nevenschikking samengesteld zijn 167
 - 19.3 Dag- en weekbladen 168
- 20 Samentrekking** 171
 - 20.1 Wat is samentrekking? 171
 - 20.2 Samentrekking op woordniveau 171
 - 20.2.1 *Samentrekking na dan en in plaats van* 173
 - 20.2.2 *Problemen met samentrekkingen op woordniveau* 173
 - 20.3 Samentrekkingen op woordgroepsniveau 175
 - 20.3.1 *Vormfouten* 176
 - 20.4 Samentrekking op zinsniveau 177
 - 20.4.1 *Fouten door verschillende syntactische functies* 177

- 20.5 Dag- en weekbladen 178
- 20.6 Fouten door samentrekking van niet geheel identieke elementen 179
- 20.7 Het identieke element zit in een bijzin 180
- 20.8 Bijwoordelijke bepalingen 180

- 21 Beknopte bijzin 182**
 - 21.1 Wat zijn beknopte bijzinnen? 182
 - 21.2 Problemen met beknopte bijzinnen 183
 - 21.3 Dag- en weekbladen 183
 - 21.4 Vaste uitdrukkingen 186
 - 21.5 Twijfelgevallen 187
 - 21.6 Overlijdensadvertenties 188
 - 21.7 Wanneer moeten we *om* gebruiken in beknopte bijzinnen? 189
 - 21.7.1 *Verplicht gebruik van om* 189
 - 21.7.2 *Wanneer is om uitgesloten?* 189
 - 21.7.3 *Facultatief gebruik van om* 190

- 22 De volgorde binnen de werkwoordelijke groep 191**
 - 22.1 Formulering van het probleem 191
 - 22.2 De volgordemogelijkheden binnen tweeledige groepen 192
 - 22.3 Volgorde in werkwoordelijke groepen met meer dan twee leden 193
 - 22.4 Volgorde in naamwoordelijke gezegdes 194
 - 22.5 Welke elementen kunnen de werkwoordelijke groep doorbreken? 195

- 23 De tangconstructie 197**
 - 23.1 Wat is een tangconstructie? 197
 - 23.2 Hoe kunnen we de tang vermijden? 197

- 24 Betrekkelijke voornaamwoorden 199**
 - 24.1 *Waarmee* of *met wie*? 199
 - 24.2 Gesplitst of ongesplitst? 200
 - 24.3 Het betrekkelijk voornaamwoord *welke* 201
 - 24.4 Het betrekkelijk voornaamwoord *wat* 202

- 25 Herhaling van woorden 205**
 - 25.1 Het probleem 205
 - 25.2 Oplossingen voor woordherhaling 206
 - 25.3 Slordige verwijswaarden 206

- 26 Hun of hen? 209**
 - 26.1 Een oude schoolregel 209
 - 26.2 *Hun* als onderwerp 209
 - 26.3 Dag- en weekbladen 210

- 27 Contaminatie** 211
- 27.1 Wat is contaminatie? 211
- 27.2 Contaminatie van uitdrukkingen met vaste voorzetsels 211
- 27.3 Contaminatie van werkwoorden 213
- 27.4 Andere contaminaties 215
-
- 28 Woordvertolligheid (pleonasme)** 218
- 28.1 Wat is pleonasme? 218
- 28.2 Dag- en weekbladen 219
- 28.3 Literaire of komische effecten 221
-
- 29 Hebben of zijn?** 223
- 29.1 Probleemstelling 223
- 29.2 Wanneer *hebben*, wanneer *zijn*? 223
- 29.3 Problematische werkwoorden 224
- 29.4 Met verschil in betekenis 225
-
- 30 Als of dan?** 227
- 30.1 Trappen van vergelijking 227
- 30.2 Gelijkheid 228
- 30.3 Verschil 228
- 30.3.1 *Probleem 1: niet zoveel ... als of niet zoveel ... dan* 229
- 30.3.2 *Probleem 2: tweemaal als achter elkaar* 229
- 30.4 De onderwerpsvorm na *als* of *dan* 229
-
- 31 Omdat of doordat?** 231
- 31.1 Wanneer gebruiken we *omdat* en wanneer *doordat*? 231
- 31.2 Dag- en weekbladen 232
-
- 32 Het voegwoord nadat** 234
- 32.1 Het probleem 234
- 32.2 Dag- en weekbladen 234
- 32.3 De voltooid tegenwoordige tijd in *nadat*-zinnen 236
-
- 33 Negatie** 237
- 33.1 Negatieve zinnen 237
- 33.2 Werkwoorden met een impliciete ontkenning 238
- 33.3 *Niet het minst/niet in het minst* 239
- 33.4 *Niet nadat/niet dan nadat* 239
- 33.5 Andere negatieproblemen 240
- 33.6 Het bereik van *niet* en het gebruik van komma's 240

Woordsoorten

- 34 Het zelfstandig naamwoord** 244
- 34.1 Wat is een zelfstandig naamwoord? 244
- 34.2 Pluralia tantum 244
- 35 Het bijvoeglijk naamwoord** 245
- 35.1 Wat zijn bijvoeglijke naamwoorden? 245
- 35.2 Attributief en predikatief gebruik 245
- 36 Telwoorden** 246
- 36.1 Wat zijn telwoorden? 246
- 36.2 Ik heb er ... 246
- 37 Het werkwoord** 247
- 37.1 Wat zijn werkwoorden? 247
- 37.2 Zelfstandige werkwoorden 247
- 37.3 Hulpwerkwoorden 249
- 37.4 Koppelwerkwoorden 251
- 37.4.1 *Het koppelwerkwoord als voltooid deelwoord of als infinitief* 251
- 38 Het lidwoord** 252
- 38.1 Wat is een lidwoord? 252
- 38.2 Het meervoud van lidwoorden 252
- 39 Voornaamwoorden** 253
- 39.1 Wat zijn voornaamwoorden? 253
- 39.2 Persoonlijke voornaamwoorden 253
- 39.2.1 *Enkelvoud* 253
- 39.2.2 *Meervoud* 254
- 39.3 Het bezittelijk voornaamwoord 254
- 39.4 Het aanwijzend voornaamwoord 256
- 39.5 Het betrekkelijk voornaamwoord 256
- 39.5.1 *Betrekkelijk voornaamwoord met ingesloten antecedent* 257
- 39.6 Vragende voornaamwoorden 257
- 39.6.1 *Overzicht van wie en wat als woordsoort* 257
- 39.7 Het onbepaald voornaamwoord 258
- 40 Bijwoorden** 259
- 40.1 Wat zijn bijwoorden? 259
- 40.2 Bijwoorden van graad 259
- 40.3 Bijwoord of bijvoeglijk naamwoord 259
- 40.4 Het voornaamwoordelijk bijwoord 260

41 Voorzetsels 260

41.1 Wat zijn voorzetsels? 260

41.2 Achterzetsels 261

42 Voegwoorden 261

42.1 Wat zijn voegwoorden? 261

42.2 Andere onderschikkende voegwoorden 262

42.3 Voegwoord of bijwoord? 262

43 Tussenwerpsels 263

43.1 Wat zijn tussenwerpsels? 263

Zinsdelen

44 De persoonsvorm 264

44.1 Wat is de persoonsvorm? 264

44.2 De persoon van de persoonsvorm 265

45 Het onderwerp 266

45.1 Wat is het onderwerp? 266

45.2 Het loos onderwerp 267

45.3 Plaatsonderwerp 267

46 Het werkwoordelijk gezegde 269

46.1 Wat is het werkwoordelijk gezegde? 269

46.2 Werkwoorden met *zich* 269

46.3 Werkwoorden met een scheidbare aanvulling 270

47 Het naamwoordelijk gezegde 271

47.1 Wat is het naamwoordelijk gezegde? 271

47.2 Uitdrukkingen 273

47.3 Afwijkende congruentie 273

47.4 Werkwoordelijk of naamwoordelijk gezegde? 273

47.5 Het koppelwerkwoord als voltooid deelwoord of als infinitief 274

48 Het lijdend voorwerp 275

48.1 Wat is het lijdend voorwerp? 275

48.2 Lijdende en bedrijvende vorm 276

48.3 Voltooide tijden in de lijdende vorm 277

48.4 Vreemde passieve zinnen 278

48.5 Bijwoordelijke bepalingen in passieve zinnen 279

48.6 Telwoorden in passieve zinnen 279

49 Het meewerkend voorwerp 280

49.1 Wat is het meewerkend voorwerp? 280

49.2 Iets moeilijker meewerkende voorwerpen 281

49.3 Het meewerkend voorwerp en passieve zinnen 281

- 50 Voorzetselvoorwerp 282**
 - 50.1 Wat is een voorzetselvoorwerp? 282
 - 50.2 De *en wel*-proef 283

- 51 Bijwoordelijke bepaling 284**
 - 51.1 Wat is een bijwoordelijke bepaling? 284
 - 51.2 Verschil bijwoordelijke bepaling/voorzetselvoorwerp 285

- 52 Bijvoeglijke bepaling 286**
 - 52.1 Wat is een bijvoeglijke bepaling? 286
 - 52.2 De bijstelling 286

- 53 De bepaling van gesteldheid 287**
 - 53.1 Het verschil tussen een bijwoordelijke bepaling en een bijvoeglijke bepaling 287
 - 53.2 De bepaling van gesteldheid 1 287
 - 53.3 De bepaling van gesteldheid 2 289

- 54 Nevenschikking 290**
 - 54.1 Samengestelde zinnen 290
 - 54.2 Samengestelde zinnen ontleden 292

- 55 Onderschikking 292**
 - 55.1 Wat is onderschikking? 292
 - 55.2 Hoofdzin en bijzin 293
 - 55.3 Het herkennen van hoofd- en bijzinnen 294

- 56 De onderwerpszin 295**
 - 56.1 Wat is een onderwerpszin? 295
 - 56.2 Het verder ontleden van bijzinnen 296

- 57 De naamwoordelijk-gezegdezin 298**
 - 57.1 Wat is een naamwoordelijk-gezegdezin? 298
 - 57.2 Het verder ontleden van een naamwoordelijk-gezegdezin 299

- 58 De lijdend-voorwerpszin 299**
 - 58.1 Wat is een lijdend-voorwerpszin? 299
 - 58.2 Het voorlopig lijdend voorwerp 300
 - 58.3 Lijdend-voorwerpszinnen die beginnen met vraagwoorden 300
 - 58.4 Het verder ontleden van een lijdend-voorwerpszin 300

- 59 De meewerkend-voorwerpszin 301**
 - 59.1 Wat is een meewerkend-voorwerpszin? 301
 - 59.2 Het verder ontleden van een meewerkend-voorwerpszin 302

- 60 De voorzetselvoorwerpszin 302**
 - 60.1 Wat is een voorzetselvoorwerpszin? 302
 - 60.2 Het verder ontleden van een voorzetselvoorwerpszin 303
 - 60.3 Het voorlopig voorzetselvoorwerp is soms weglaatbaar 303

- 61 De bijwoordelijke bijzin 304**
 - 61.1 Wat is een bijwoordelijke bijzin? 304
 - 61.2 Het verder ontleden van een bijwoordelijke bijzin 305

- 62 De bijvoeglijke bijzin 306**
 - 62.1 Wat is een bijvoeglijke bijzin? 306
 - 62.2 Het verder ontleden van een bijvoeglijke bijzin 306

- 63 Zinnen met meer dan één bijzin 307**
 - 63.1 Meervoudig samengestelde zinnen 307

- 64 Beknopte bijzinnen 309**
 - 64.1 Wat zijn beknopte bijzinnen? 309
 - 64.2 Het verder ontleden van beknopte bijzinnen 309

Woordenlijst 314

Lijst van buitenlandse aardrijkskundige namen 361

Geraadpleegde literatuur 371

Register 375